

Сучасні проблеми організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах України

Розглянуто визначення терміну «організація бухгалтерського обліку». Досліджено основні етапи підприємства щодо його організації. Запропоновано затвердити законодавче визначення терміна «організація бухгалтерського обліку», а також створити окреме положення (стандарт) бухгалтерського обліку, яке регулюватиме організацію бухгалтерського обліку всіх підприємств.

Рассмотрено определение термина «организация бухгалтерского учета». Исследованы основные этапы его организации. Предложено утвердить законодательное определение термина «организация бухгалтерского учета», а также создать отдельное положение (стандарт) бухгалтерского учета, которое будет регулировать организацию бухгалтерского учета всех предприятий.

Term definition «the accounting organization» is considered. It is investigated the basic stages of its organization. It is offered to confirm legislative definition of the term «the accounting organization», And also to create separate position (standard) of accounting which will regulate the organization of accounting of all enterprises.

Постановка проблеми. Організація бухгалтерського обліку є одним із найбільш відповідальних етапів створення і ефективної роботи малого підприємства. Тільки за умови грамотної первинної організації бухгалтерського обліку, яка забезпечує оперативність, повноту та достовірність отримуваних даних, зменшення витрат на утримання облікового персоналу, можливе успішне керівництво діяльністю підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Результати досліджень, присвячені вирішенню проблем організації бухгалтерського обліку у сфері бізнесу, в тому числі малого, є у працях таких вчених-економістів, як Ф. Бутинець, М. Кужельний, С. Кузнецова, В. Мякота, Т. Сльозко, В. Сопко та інші. Так, Т. Сльозко виділяє два блоки проблем в організації обліку: організація бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства та організація бухгалтерської процедури (облікового процесу). С. Кузнецова досліджує залежність організації бухгалтерського обліку від специфіки суб'єктів господарювання [1, 2]. Незважаючи на це, існує багато невирішених питань теоретичного та практичного характеру, що потребують подальшого поглибленого вивчення та опрацювання. Серед таких питань слід назвати відсутність однозначності щодо визначення поняття «організація бухгалтерського обліку» та відсутність чітких етапів організації бухгалтерського обліку підприємств.

Метою статті є пошук шляхів поліпшення організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах України. Відповідно до мети поставлені такі завдання:

- уточнити визначення терміна «організація бухгалтерського обліку»;
- розглянути етапи з організації бухгалтерського обліку підприємства;
- сформулювати пропозиції щодо покращення організації бухгалтерського обліку малих підприємств.

Виклад основного матеріалу. В результаті вивчення та критичного розгляду вітчизняної економічної літератури встановлено, що існують різні точки зору на сутність терміну «організація бухгалтерського обліку». Натомість він відсутній в основному документі з регулювання бухгалтерського обліку – в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також його немає у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, Міжнародних стандартах фінансової звітності [3, 4, 5, с. 1117]. Розглянемо детальніше, що криється під поняттям «організація бухгалтерського обліку».

Організація бухгалтерського обліку згідно з М. Кужельним «це творчий процес на кожному підприємстві і значною мірою він залежить від його специфіки, обсягу господарської діяльності, наявності кваліфікованих облікових кадрів, рівня механізації та автоматизації облікових процесів, системи управління, чинної звітності, її періодичності тощо» [6, с. 17].

I. Ткачук стверджує, що «організація обліку – це взаємодія всіх структурних підрозділів підприємства...» [7, с. 37].

На думку Ф. Бутинця «організація бухгалтерського обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та вдосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів» [8, с. 41]. Крім того, Ф. Бутинець вважає, що «організація бухгалтерського обліку може бути визначена як науково обґрунтована сукупність умов, при яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності» [8, с. 41].

Найбільш влучним, на думку автора, є визначення Ф. Бутинця. Пропонуємо взяти його за основу та закріпити у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», адже це сприятиме налагодженню системи бухгалтерського обліку підприємств.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тим часом Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» містить ряд заходів, які повинно здійснити підприємство, щодо організації бухгалтерського обліку (рис. 1).

При цьому цей перелік заходів варто було б доповнити пунктом 10 «Встановити об'єкти і періодичність проведення інвентаризації», адже його виділено в Законі України окремою статтею і не внесено до загального переліку заходів з організації обліку підприємства. Для цього необхідно внести

зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

На практиці інколи має місце ототожнення терміну «організація бухгалтерського обліку» із обліковою політикою підприємства. Тому ми згодні з думкою В. Мякоти, що не слід плутати заходи щодо організації бухгалтерського обліку і елементи облікової політики підприємства [9, с. 10]. Під обліковою політикою доцільно розуміти сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством

1. Вибрати форму організації бухгалтерського обліку (посада бухгалтера, послуги спеціаліста з бухгалтерського обліку, аудиторська фірма чи централізована бухгалтерія, самостійне ведення власником або керівником).
2. Визначити облікову політику.
3. Обрати форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів.
4. Розробити систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій.
5. Визначити права працівників на підписання бухгалтерських документів.
6. Затвердити правила документообігу і технологію обробки облікової інформації.
7. Затвердити додаткову систему рахунків і реєстрів.
8. Виділити на окремий баланс філії.
9. Визначити доцільність застосування міжнародних стандартів.

Порівняння змін щодо стягнення податкового боргу за Податковим кодексом та попереднім законодавством

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність Україні» Структуровано автором.

Структура Наказу про організацію бухгалтерського обліку

№ пі-дроз-дилу	Назва підрозділу	Варіант рішень	Нормативна база
Розділ I. Заходи щодо організації бухгалтерського обліку			
1	Затвердження форми організації бухгалтерського обліку	1. Введення у штат посади бухгалтера. 2. Послуги спеціаліста з бухгалтерського обліку. 3. Аудиторська фірма чи централізована бухгалтерія. 4. Самостійне ведення обліку власником або керівником	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №196–IV
2	Затвердження форми бухгалтерського обліку	1. Регістри бухгалтерського обліку. 2. Регістри бухгалтерського обліку для малих підприємств. 3. Автоматизована форма бухгалтерського обліку – комп'ютерна бухгалтерська програма, що передбачає створення реєстрів бухгалтерського обліку	1. Наказ МФУ «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку» від 29.12.2000 р. №356. 2. Наказ МФУ «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 25.06.2003 р. №422
3	Затвердження робочого плану рахунків бухгалтерського обліку	1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. 2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва	1. Наказ МФУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» від 30.11.99 р. №291. 2. Наказ МФУ «Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку» від 19.04.2001 р. №186
4	Затвердження системи і форм внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій	1. Введення у штат ревізора або ревізійної групи. 2. Введення у штат внутрішнього аудитора або служби внутрішнього аудиту. 3. Покладення функцій контролю на бухгалтера або бухгалтерію	Пропонуємо викласти і затвердити у новому стандарті такі варіанти рішень

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Продовження таблиці

№ пі-дроз-ділу	Назва підрозділу	Варіант рішень	Нормативна база
Розділ I. Заходи щодо організації бухгалтерського обліку			
5	Затвердження правил документообігу і технології обробки облікової інформації	1. Комп'ютерна обробка даних обліку. 2. Ручний спосіб обробки даних обліку	Пропонуємо викласти і затвердити у новому стандарті такі варіанти рішень
6	Визначення прав працівників на підписання бухгалтерських документів	На розгляд підприємства	Пропонуємо викласти і затвердити у новому стандарті такий варіант рішень
7	Виділення на окремий баланс філій	На розгляд підприємства	Пропонуємо викласти і затвердити у новому стандарті такий варіант рішень
8	Визначення доцільності застосування міжнародних стандартів	Крім випадків, коли обов'язковість застосування міжнародних стандартів визначена законодавством	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №196–IV
9	Встановлення об'єктів і періодичності проведення інвентаризації	Визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим згідно з законодавством	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №196–IV
Розділ II. Напрями облікової політики			
1	Розроблення та затвердження облікової політики	Принципи, методи, процедури, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності	1. Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №196–IV. 2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. 3. Лист МФУ «Про облікову політику» від 21.12.2005 р. №31–34000–10–5/27793

для складання та подання фінансової звітності. Тому пропонуємо із вищевказаного переліку (рис. 1) видалити пункт 2 «Визначити облікову політику».

Отже, на думку В. Мякоти, та на нашу також, на підприємстві потрібно відокремлювати заходи щодо організації бухгалтерського обліку та щодо вибору і затвердження елементів облікової політики. Має бути два накази (про організацію бухгалтерського обліку та про облікову політику). Хоча на невеликих підприємствах такий наказ може бути один і може складатися з двох розділів, наприклад:

Розділ I. «Заходи щодо організації бухгалтерського обліку».

Розділ II. «Напрями облікової політики» [9, с. 11].

Тому пропонуємо на кожному підприємстві видавати «Наказ про організацію системи бухгалтерського обліку підприємства», який буде складатися з двох розділів: заходи щодо організації бухгалтерського обліку та напрями облікової політики. Це необхідно прописати також у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» або в новому стандарті «Організація бухгалтерського обліку на підприємстві».

Отже, в Україні в рамках діючого законодавства доцільно застосовувати вищевказану структуру Наказу про організацію бухгалтерського обліку. Також її наведено у таблиці.

Висновки

Отже, державне регулювання бухгалтерської діяльності в Україні потребує докорінного реформування, що передбає внесення змін і доповнень до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

У зв'язку з цим пропонується затвердити законодавче визначення терміну «організація бухгалтерського обліку», а також створити окреме положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Організація бухгалтерського обліку на підприємстві», де чітко прописати етапи з організації обліку кожного підприємства.

Література

- Сльозко Т.М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності // Фінанси України. – 2010. – №3. – С. 110–116.
- Кузнецова С. Організація бухгалтерського обліку з огляду на організаційну структуру суб'єктів господарювання // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №10. – С. 8–13.
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004. Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – II частина. – 1223 с.
- Кужельний М.В., Левицька С.О. Організація обліку: Підр. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
- Ткачук І. Організація облікового процесу в пенсійних фондах // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – №9. – С. 37–39.
- Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – З–е вид., доп., перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592 с.
- Мякота В. Бухгалтерський облік на малих підприємствах. – Х.: Фактор, 2004. – 328 с.